

EGRY GÁBOR

Múlttal a jövőért? Gazdaságtörténetírás, gazdasági reform és rendszerváltás az 1970-es és 1980-as években

Az 1968-as új gazdasági mechanizmust követően a reform és ellenreform, valamint a világgazdasági sokkokra adott válasz alapvető jelentőségű volt a rendszer további átalakulása majd a gazdasági rendszerváltás szempontjából. Az erről szóló viták, különösen a nyolcvanas években gyakran katalizálták a folyamatokat. Ugyanakkor a korszak történetírásának egyik fontos jellemzője volt a nemzetközileg is elismert gazdaságtörténet-írás jelentősége és nagy súlya. Előadásomban azt mutatom be, hogy ez a gazdaságtörténet-írás miként vált vagy válhatott részévé gazdasági mechanizmus majd a reform körüli vitáknak, és olykor meglepő egyértelműséggel használva mutat arra, hogy lényegében kendőzetlenül szóljon hozzá a jelen vitáihoz. Az előadásban bemutatott művek közül ez nem meglepő a politikában is aktív Berend T. Iván esetében. Az ő *Válságos évtizedek* című munkája, illetve annak átalakulása az 1989 előtt megjelent három kiadás során leginkább arra példa, hogy egy szintetizáló könyv elbeszélése a történeti analógiák révén a magyar gazdasági világgazdasági beágyazottsága felől implicit, de nagyon egyértelmű üzeneteket és érveket fogalmazzon meg az aktuális vitákhoz is, eljutva a rendszerváltás képzetéhez. A másik bemutatott példa, Péteri György tanulmányai a Tanácsköztársaság gazdaságpolitikájáról egy másik szinten, a kommunista/szocialista gazdaságpolitikai gyakorlat kritikája felől volt akár aktuális megszólalásnak is olvasható, annál is inkább mert a történelmi múlt értelmezéshez sokszor a jelen reformvitáinak nyelvét használta fel, a kritikát így egyértelműen a reformok melletti megszólalássá is téve, miközben persze az ő politikai súlya nem volt Berendéhez mérhető. Ugyanakkor éppen a *Válságos évtizedek* (át)alakulása tükrében mondhatjuk, hogy már ezek a művek is a rendszerváltás felé mutattak, és nem csupán a szocialista gazdaság működésének megreformálása felé.